

Kimitobygdens befolkning, från medeltiden till i dag

Befolkningen i Kimitoöns kommun uppgår i dag (31.12.2024) till drygt 6 300 personer. Under årens lopp har invånarna på ön upplevt krig och fred, industriens uppgång och fall, till och med sjukdomar som malaria.

Hälsotillståndet var bekymmersamt dåligt i Kimitobygden våren 1856. I en rapport från Kimito som då fanns att läsa i *Åbo Underrättelser* låg det särskilt i skärgården någon eller ofta flera sjuka i varje "koja". Frossan grasserade och folk sökte hjälp i "de mest förwända och onaturliga kurer".

Det var fråga om malaria, som vid den tiden förekom över hela världen. De flesta tillfrisknade, men malarian var ändå ett gissel då den "förtär krafterna äfven hos den starkaste". Det här gjorde att den som drabbats av malaria var utsatt för andra smittosamma sjukdomar med dödlig utgång. Någon läkare fanns inte att tillgå på ön, medan prästen eller en klok gumma kanske kände till ett botemedel.

Prosten Fredrik Gabriel Hedberg informerade Kimito församling om förändringarna i befolkningen 1887 och uppmanade kyrkfolket att tacka Gud. Med god orsak, man hade nämligen under året inte drabbats av "krig, hunger och pest". När landet var i krig spred soldaterna sjukdomar och då skörden slog helt fel var kringvandrande tiggare de främsta smittospridarna.

Livet var bräckligt och ofta kort, tillvaron osäker. Så hur såg det ut för 700 år sedan i Kimitobygden, hur många bodde där då? Det lika enkla som trista svaret på den frågan är att det kan vi aldrig få reda på. Men om vi sänker ambitionerna till att handla om storleksordningen och ser på 1400- och 1500-talet går det att ge ett svar. Utgående från antalet gårdar som var omkring 600 kan vi nämligen sluta oss till att det i den tidens Kimito socken bodde drygt 4 500 personer (utgående från att det bodde i medeltal 8 personer på en gård).

Rekordmånga krigsår, sjukdomsepidemier och dåliga skördar i den lilla istidens Finland gjorde att befolkningen i fortsättningen inte ökade annat än under kortare perioder. Den befolkningsstatistik som prästerna med början från 1749 lämnade in informerar oss om att det kring mitten av 1700-talet bodde ungefär lika många människor i bygden som det hade gjort ett par, tre sekel tidigare. Det går att räkna fram att befolkningen 1722 efter 1690-talets svåra nödår, pesten 1710 och den ryska ockupationen känd som stora ofreden inte var större än 3 000 personer.

Folkmängden i Kimitobygden ökade från och med 1700-talet och uppgick till 14 500 personer på 1910-talet, då befolkningen var rekordstor. Det här berodde på att det under ett normalår föddes så många fler än det dog. Den största barnkullen i bygdens historia, 480 barn, föddes 1899. Siffran kan jämföras med nutid då antalet levande födda barn i Kimitoöns kommun inte når upp till en tiondedel av det här.

Från rekordnivån under tidigt 1900-tal minskade befolkningen från 1910 till 1950 med tusen personer och sedan i allt snabbare takt. År 1990 bodde drygt 8 000 i Kimitobygden och när Kimitoöns kommun bildades (2009) låg befolkningstalet kring 7 000. De stora barnkullarna

efter andra världskriget, med 287 födda i Kimitobygden toppåret 1948, stod för en tillfällig uppgång. En viktig orsak till nedgången var att födelsetalet sjönk. Andra orsaker var emigrationen till Amerika och senare till Sverige samt utflyttningen till städer och industriorter i Finland. Flyttningsbalansen var nämligen i vanliga fall negativ – fler flyttade bort från än in till Kimitobygdens kommuner.

På 1600-talet var de finskspråkiga så många i Kimito socken att de samlades till gudstjänst, troligtvis varje söndag, i en träkyrka. Under 1700-talet minskade antalet finskspråkiga och var inte fler än omkring 60 i början av 1800-talet. Under det här seklet flyttade finsk arbetskraft in till ön. De finskspråkiga var nästan 1 500 år 1880, och utgjorde därmed 14 % av befolkningen i Kimitobygden.

Efter Finlands två krig mot Sovjet fick den finskspråkiga befolkningsgruppen ett tillskott då Kimitoöns fyra kommuner tog emot evakuerade karelare. De var sommaren 1949 nära nog tusen personer, av dem 575 i Kimito. I Kimitoöns kommun utgör i dag de finskspråkiga 30 % av befolkningen.

Kimitobygden hör till de lyckligast lottade delarna av Finland när det gäller klimat och möjligheterna till försörjning. Men vad ägnade man sig åt historiskt sett för att få mat på bordet? Ett kort men ändå bra svar är att folket på huvudön och i skärgården var mångsysslare. Självfallet var det så att var man råkade bo avgjorde vad man i huvudsak ägnade sig åt. Världen såg annorlunda ut på Rosala jämfört med till exempel Tjuda. Det som åkern, ängarna och boskapen gav kunde kompletteras med fiske, vedtillverkning för försäljning eller seglation. Kvinnorna och barnen stod för en oersättlig arbetsinsats. Med en Hitiskvinnas ord: ”Det som var svårt förr var att man måste vara lika mycket karl som kvinna”. Särskilt i Dragsfjärd arbetade många inom industrierna. Dragsfjärd var kring sekelskiftet 1900 den mest industrialiserade landskommunen i Finland.

I industrisamhällena i Dragsfjärd var skillnaden stor mellan dem som var brukspatroner, disponenter eller tjänstemän och arbetare. Den stora skiljelinjen i resten av bygden gick länge mellan dem som innehade jord, de besuttna, och de som var jordlösa. År 1875 uppgick jordägarna och arrendatorerna inte till mer än 16 % av den förvärvsarbetande manliga befolkningen. Resten var torpare, drängar eller löst arbetsfolk. Det här året fanns det nästan tusen drängar och 920 pigor i årstjänst i Kimitobygden. På 1920-talet blev torp och backstugor självständiga småbruk.

Många av dem som levte i Kimitobygden under sju sekel känner vi inte ens till namnet. Nils Oskar Jansson höll tal när minnesstoden ”Åt odlingens befrämjare i Kimito 1325–1925” avtäcktes vid Kimito kyrka i regnväder midsommardagen 1925. Man hade ”samlats för att i sommarstämning och festlig samvaro egna en hyllningsgård åt de gömda och glömda släktled, som under de sistförflutna 600 åren, såväl som deras föregångare uppträtt, medvetet eller omedvetet, som odlingens befrämjare med hjärta och armar i Kimitobygden”. När Jansson talade om odling tänkte han helt säkert på allt från åkerbruk och fiske till kunskap och bildning. Mer än att byta ut siffran sex till en sju i talet ”600” behövs knappast för att göra hans högstämda ord gångbara också i dag, hundra år senare.

Nils Erik Villstrand, prof. emeritus